

Niðurstöður úr fiðkirannsóknunum á vatnasvæði Staðarár í ágúst '79.

Dagana 8/8 – 10/8 '79 fór fram athugun á vegum Veiðimálastofnunarinnar á vatnakerfi Staðarár. Var hér einungis um lauslega athugun að ræða sem verður að skoðast sem byrjun á væntanlegum rannsóknum. Neta-sería var lögð í Hagavatn nóttina 8-9/8, og einnig var rafveitt eftir seiðum í Vallá, Barnalæk, Furu og Staðará til þess að fá yfirlit yfir fisktegundir sem ælust upp í ánum. Mynd 1 sýnir lengdar- og aldursdreifingu seiðanna sem fengust við rafveiðarnar en mynd 2 sýnir lengdar- og aldursdreifingu urriða- og bleikjuseiðanna.

Helstu niðurstöður:

Lax: Á vatnasvæði Staðarár eru uppeldis- og hrygningarskilyrði fyrir lax takmörkuð.

Vegna vatnaskulda eru Vallá, Barnalækur og Fura ekki vel fallnar til laxaframleiðslu.

Í Furu og Barnalæk veiddust þó laxaseiði sem eru undan náttúrulegu klaki.)

Möguleiki er á því að í góðu árferði heppnist klak og laxaseiði geta lifað fyrsta veturinn af, en hann er erfiðasti þröskuldurinn í lífi laxaseiðanna, og verða þau að vera búinn að ná nægum þroska til að lifa af veturinn. Flest ár er þó líklegt að áin drepri seiðin af sér, og er möguleiki á því að hér sé einungis um flökkuseiði að ræða, sem hafa komist úr Staðará að öllum líkindum. Verður ekkert mat lagt á það að sinni, til þess eru sýnin of fá.

Netá rennur að mestu á aurbotni og er hún ekki hæf til uppeldis eða hrygningar á laxi.

Efri hluti Staðarár niður undir Staðastað rennur líka á aurbotni og er ekki heldur hæfur til uppeldis eða hrygningar á laxi. Fyrir neðan Staðarstað rennur áin að mestu á malarbotni og eru hér helstu uppeldisvæðin fyrir lax í Staðará. Þó er botninn það fínn að stærrri seiði eiga erfitt með að finna var fyrir straumi. og háir það vafalaust laxagengd í ánni, hvað botninn er skjóllítill og veitir tiltölulega fáum stórum seiðum uppeldisaðstöðu.

Hagavatn: Á undanförnum árum hefur það komið greinilega í ljós að laxaseiði sem alast upp í vötnum, jafnvel þeim sem eru ofsetin silungi, dafna vel og vaxa mun betur en seiði sem alast upp í ánum í kring.

Laxinn hrygnir þó ekki í vötnunum, og eru laxaseiðin því tilkomin í vötnin annaðhvort með beinum sleppingum eða þá að þau hrekist í vötnin úr lækjum eða ám sem renna í vötnin. Skeður það einkum þar sem mikill fjöldi laxa hrygnir á skjóllitlum botni sem veitir ekki öllum laxaseiðunum þá fæðu og skjól sem þau þurfa. Sjaldgæfara er að seiðin hrekist upp á við (þ.e.a.s. á móti straumi).

Í Hagavatni fengust í netin tveir laxar og eitt laxaseiði. Höfðu fullorönu laxarnir dvalist tvö vetur í fersku vatni, áður en þeir héldu til sjávar sem gönguseiði.

Laxaseiðið sem fékkst var 11,1 cm. að lengd og tveggja ára gamalt. Ekki er ólíklegt að flestir þeir laxar sem alast upp í Hagavatni séu tveggja vetra þegar þeir halda til sjávar sem gönguseiði, en í Staðará eru flest laxaseiðin þriggja ára þegar þau halda til sjávar.

Til að auka laxagengd í Staðará sé ég einkum tvær leiðir og eru þær eftirfarandi:

1. Sleppt verði stálpuðum seiðum (4-6cm) í Hagavatn í júní eða þegar það fer að hlýna. Yrði að gera þetta árlega.

2. Uppeldisskilyrði í neðri hluta Staðarár verði bætt með grjótburði í ána. Verður þá að haga grjótburðinum þannig að ekki skapist nein hætta á landrofi.

Ég tel að með þessum aðgerðum yrði ekki vegið neitt að ráði að sjóbirtings- eða bleikjustofninum. Þó ber að geta þess hér að ég hefi enn ekki skoðað sjóbirtingshreistur úr vatnasvæði Staðarár, en ég tel allar líkur á að mest af sjóbirtingnum alist upp í Vallá.

Urriði: Í Hagavatni fengust 31 urriðar í netin. Ekki fékkst að þessu sinni neinn sjógenginn urriði. Vaxtarlínurit fyrir urriðan er sýnt á mynd 3. Eins og sjá má af línuritinu vex urriðinn samilega fram að fjórða vetri en úr því eykst vöxturinn verulega og er það líklega í sambandi við fæðubreytingu, þ.e. þegar hann fer að éta hornsíli og bleikju í stað botndýra og flugu áður. Séu veiðarnar í ár bornar saman við veiðar Jóns Kristjánssonar árið 1971 (sjá mynd 3),

sést að vöxturinn á urriðanum hefur batnað síðan þá, en þá var urriðastofninn líkast til nokkuð of þéttur. Er líkleg skýring sú að hinar auknu netalagnir (frá Haga sérstaklega), sé ein aðalástæðan fyrir batnandi vexti hjá urriðanum [Að sögn Jónasar á Neðrihól hefur meðalstærðin á sjóbirtingnum farið minnkandi með árunum.

Sjóbirtingsstofninn er líklega nokkuð viðkvæmur hvað veiðar snertir og er ekki útilokað að ofveiði hafi verið stunduð síðari árin, en frá Haga mun oft vera lagt frá stað 100-150 m. vestan við útrenslíð næst Haga, út í hólma þann sem er í vatninu. Með svona langri netalögn og þarmeð lokun á annarri aðkomuleiðinni í vatnið má telja líklegt að gengið sé of nærri sjóbirtingsstofninum.

Vil ég því ráðleggja bændum að koma sér saman um takmarkanir á netafjölda sem hver landeigandi mætti hafa.

Hinsvegar tel ég að yfir sumarmánuðina og áður en sjóbirtingurinn kemur í vatið mætti vel leggja smáriðin net (26mm.-30mm), til að veiða minni fiskana af staðbundna urriðanum. Nyndi þá væntanlega vöxturinn á honum aukast jafnframt því sem skilyrði fyrir sjóbirtings- og laxaseiðin, sem alast upp í vatninu, myndu batna.

Vallá: Í Vallá var rafveitt við Hagasel og fengust urriða- og bleikjuseiði, en talsvert meira þó af urriðaseiðum. Eins og sést af mynd 2 fengust ekki eldri seiði en tveggja ára og má búast við því að seiðin haldi til sjávar og/eða Hagavatns á þriðja ári.

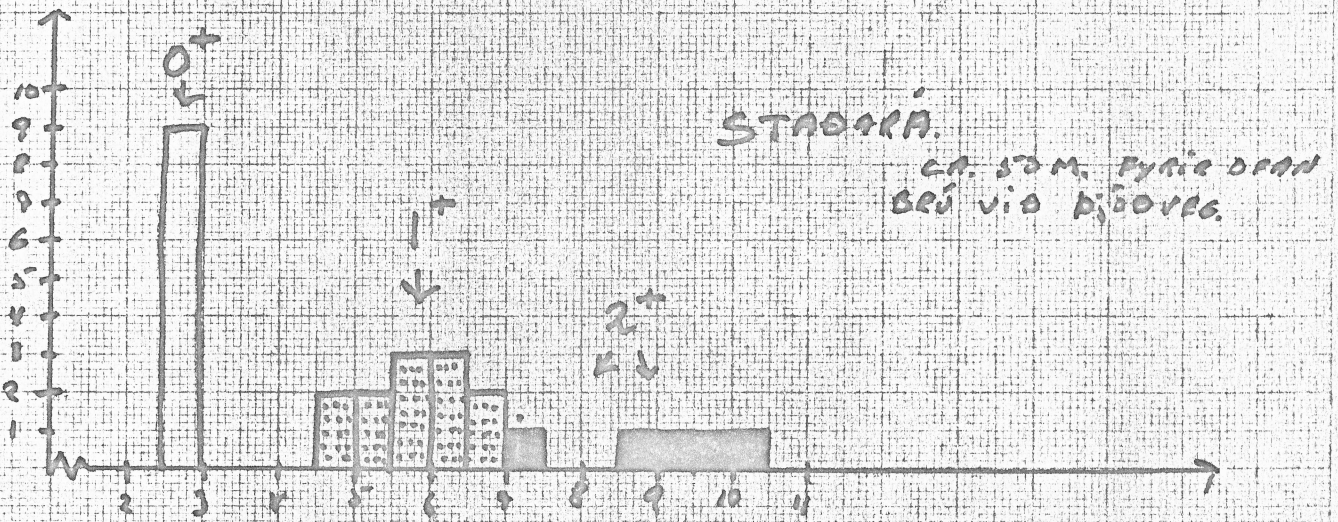
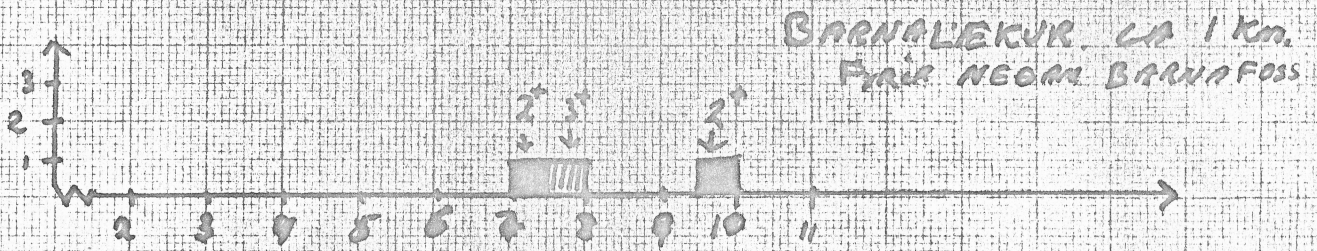
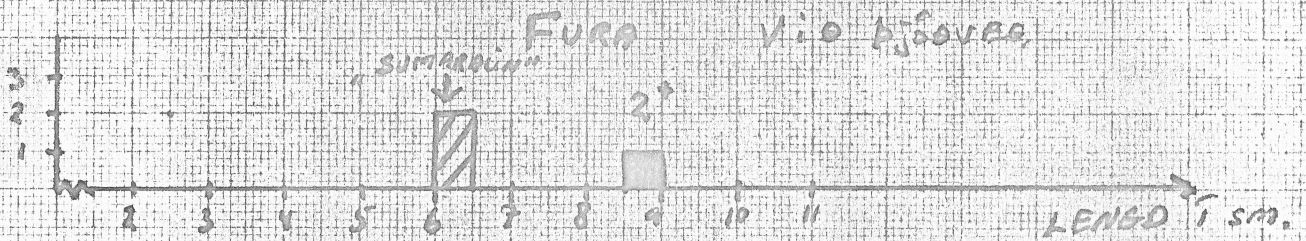
Í Staðará fengust einungis urriðaseiði sem komu úr hrogni í vor. Ég tel ekki ólíklegt að hér hafi urriðinn orðið undir í baráttunni við laxinn og séu aðein lygnur næst landi lífvænlegar fyrir ~~smáru~~ urriðaseiðin.

Bleikja: Í Hagavatni er talsvert af smábleiku, og er einhver hluti hennar kominn úr sjó. Stór hluti sjóbleikjunnar fer út eftir þrjá vetur í vatninu, en ekki er hægt að draga neinar ályktanir varðandi bleikjuna að svo stöddu.

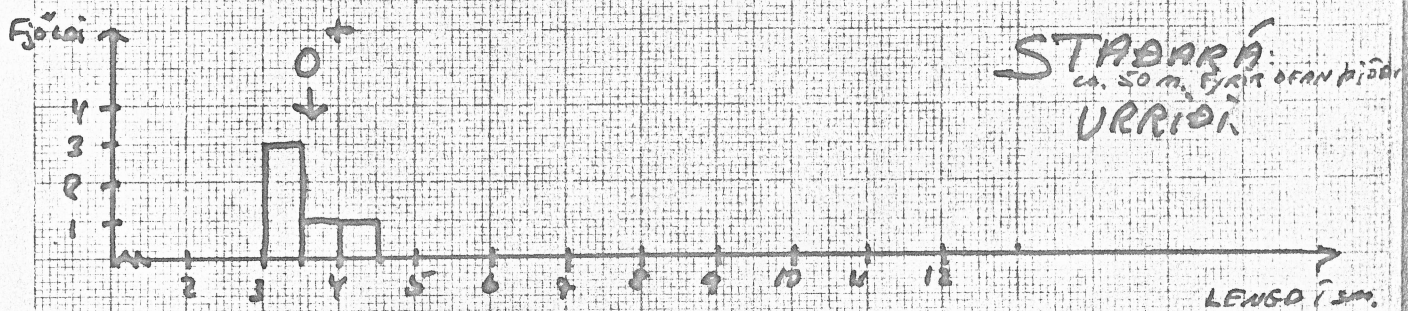
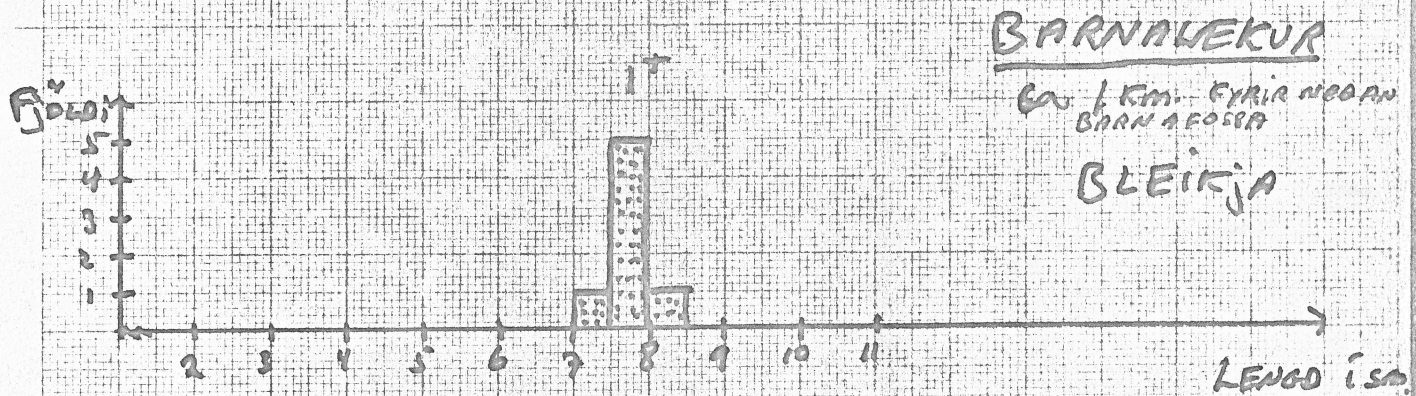
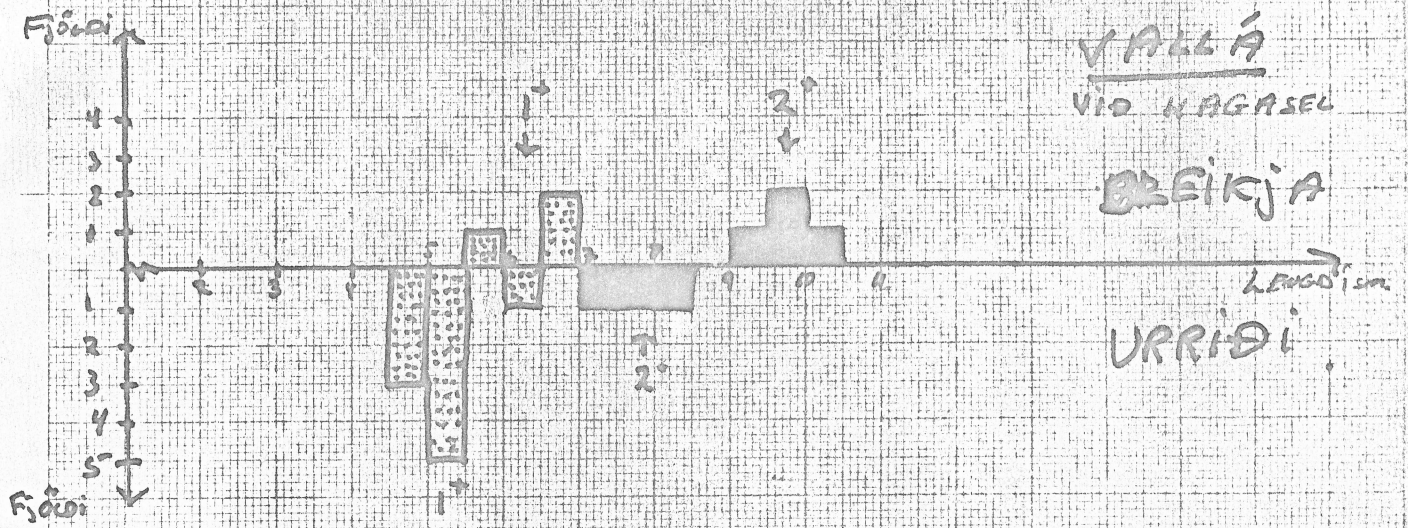
Í Barnalæk eru helstu uppeldisstöðvar sjóbleikjunnar og má ætla að hún haldi til sjávar í fyrsta sinn eftir tvo vetur í ánni.

Í Vallá eru bleikjuseiði innan um urriðaseiðin og eins og sjá má af mynd 2 er vöxturinn á henni ekki eins góður hér og í Barnalæk. Er það eflaust vegna samkeppni við urriðann, og heldur ~~hún~~ ekki til sjávar og/eða Hagavatns fyrr en eftir 3 vetur í ánni.

Földi

MYND: I. LENGDAR- OG ALDURS DREIFING
LAXASEIÐA Í FURU, BARNALEK OG
STAÐRÁ.

MYND: 2. LENGDAR- OG ALDURSDREIFING
 URRÍÐA- OG BLEIKJUSEIÐA Í VALLÁ,
 BARNALEK OG STAÐARÁ.

MYNO: 3

LENGD
1 SM. ↑

1979 URRÍÐI
VAXTARLÍNURIT FYRIR URRÍÐA
BYGGT Á 19 URRÍÐASÝNUM.

TIL SAMANBURÐAR ER EINNIG
SÝNUÐ 5 SM VÖXTUR Á ÁRI SEM TELST
EOLILEGUR VÖXTUR Í URRÍÐA.

EINNIG ER SÝNUÐ VAXTARLÍNA FYRIR
URRÍÐA SEM JÓN KRISTJÁNSSON
GERDI ÁRIÐ 1981 ÚR HAGAVATNI

